

Perspektívy reprodukčného správania mladej generácie v regióne Košíc

Vladimíra TOMÁŠIKOVÁ

Abstract: Value changes pose fundamental part of the second demographic revolution in the area of reproduction and family. These changes occurred step by step as reaction to behaviour change. We observe several expressive changes in reproductive population behaviour in line with the population changing. It relates with changes of opinions and conceptions of the number of own children, woman age at her first birth, partners relationship in relation to children, abortion, using contraception and others. It results in decrease of quantitative values of population reproductive.

Survey samplings which were organized by some institutes after Slovakia formed were the impulse to our study. Our goal was to obtain information about population plans of students at 9.class at basic schools in the district Košice-okolie by questioner's method.

Key words: population changes, reproductive behaviour, enquiry research, Košice-okolie

Úvod

Zisťovanie populačnej klímy má na Slovensku pomerne bohatú tradíciu. V období po 2. svetovej vojne sa v bývalom Československu uskutočnili viaceré zisťovania reprodukčného a rodinného správania. Prvé z týchto zisťovaní sa uskutočnilo v roku 1956 ako tzv. „Prieskum rodičovstva“. Po tomto roku nasledoval celý rad ďalších, pričom ich výsledky nie sú celkom porovnateľné, nakoľko sa líšia rozsahom, spôsobom výberu a formuláciou otázok. Za najvýznamnejšie sa považujú celoštátne zisťovania organizované Štatistickým úradom: „Zisťovanie plodnosti“ (1977), „Výskum reprodukcie“ (1981) a „Prieskum o plánovanom rodičovstve“ (1985). Po rozdelení spoločného štátu pokračovala Česká republika v zisťovaní populačnej klímy, zatiaľ čo na Slovensku ako v jednej z mála európskych krajín žiadne pravidelné celoštátne zisťovanie populačnej klímy neprebíha (Vaňo, B., 2001).

Od vzniku Slovenskej republiky sa uskutočnili len parciálne výskumy populačnej klímy, ktoré organizovali niektoré inštitúcie, resp. pracoviská. Od roku 1994 do roku 2003 realizovalo Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny každoročne výskumnú sondu medzi študentmi nadstavbovej školy v Dolnom Kubíne zameranú na zmeny v ich reprodukčnom a rodinnom správaní. Na zmeny v demografickom správaní mladých ľudí po roku 1989 v SR ako aj vplyv ekonomických faktorov naň poukazujú viaceré práce (Volná, A., et al., 1997, Mistríková, L., et al., 1998, Volná, A., et al., 1999), ktoré analyzovali názory vysokoškolákov o budúcom populačnom správaní sa v troch hlavných oblastiach: manželstve, rodičovstve a najbližších životných cieľov. Analogický výskum sa uskutočnil aj o sedem rokov neskôr, s ktorého výsledkami sa stretávame vo viacerých prácach (Marenčáková, J., et al., 2005, Mládek, J., et al., 2006a, Mládek, J., et al., 2006b), kde boli konfrontované výsledky prieskumu z roku 1997 s názormi vysokoškolákov Slovenska v roku 2004.

Uvedené výskumy boli podnetom pre naše štúdium, ktorého cieľom bolo dotazníkovou metódou získať informácie o populačných zámeroch žiakov 9. ročníka základných škôl v okrese Košice-okolie. Za účelom budúcej komparácie výsledkov s predchádzajúcimi výskumami bol použitý takmer rovnaký dotazník, pričom sme doň na viac zahrnuli i otázky týkajúce sa národnosti a religiozity respondentov.

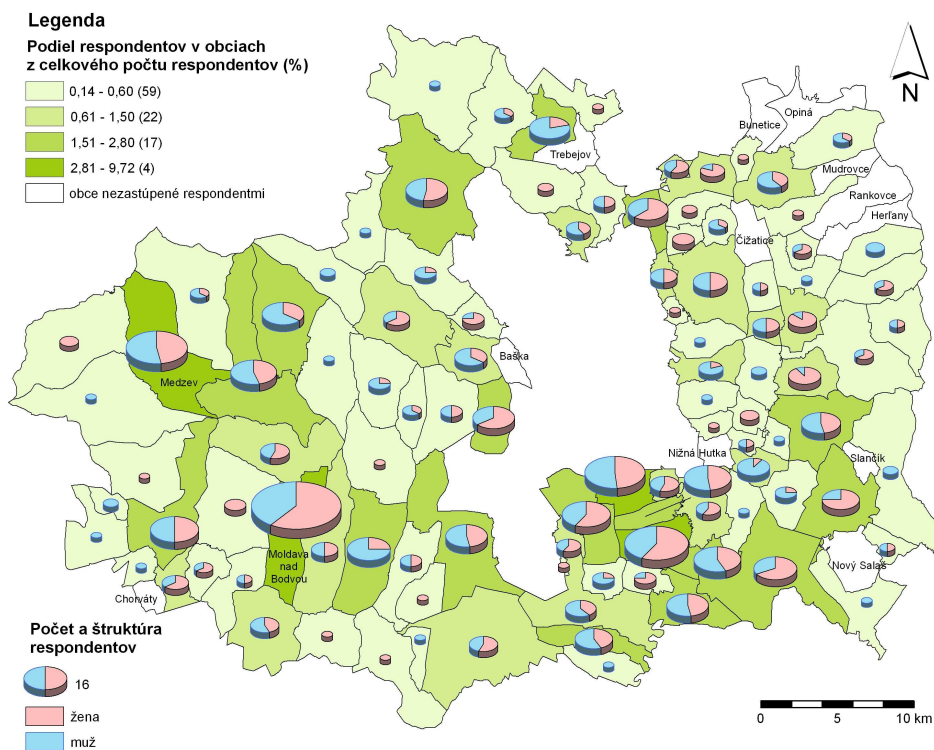
Charakteristika respondentov

Hlavným zdrojom informácií nášho výskumu bola osobná anketa realizovaná na 31 základných školách v okrese Košice-okolie v máji 2007. Anketa pozostávala z 29 otázok zameraných na zistenie demografického správania. Cieľom tohto výskumu bola analýza vybraných znakov populačnej klímy s dôrazom na poznanie reálneho a potenciálneho demografického správania deviatikov – generácie vstupujúcej do reprodukčného veku.

Z celkového počtu žiakov 9. ročníka (1028) v okrese Košice-okolie sa prieskumu zúčastnilo 753 respondentov. Keďže početnosť odpovedí na jednotlivé otázky mala určitú variabilitu (nekompletné, nesprávne, nezodpovedané), tak do celkovej analýzy vybraných znakov populačnej klímy bolo zahrnutých 716 dotazníkov, v ktorých boli vyplnené všetky otázky. Do analýzy boli zahrnuté aj dotazníky, v ktorých siedmi respondenti nechceli odpovedať iba na otázky týkajúce sa viery a náboženstva.

Priestorová štruktúra respondentov sa určovala podľa ich trvalého bydliska (Mapa 1). Zo 114 obcí okresu Košice-okolie pochádzajú respondenti zo 102 obcí, pričom 6 respondentov majú trvalé bydlisko v obciach: Hrhov (okres Rožňava), Košice, Janovík a Bretejovce (okres Prešov).

Významným sa ukazuje vplyv vidieckeho alebo mestského prostredia na formovanie názorov na reprodukčné a rodinné správanie. Na otázku, v akom prostredí prežili väčšinu svojho života, odpovedalo 594 respondentov (83%) na vidieku a iba 122 v meste (17%). Vyššie zastúpenie rurálneho prostredia u respondentov súvisí s tým, že v okrese Košice-okolie sú len dve mestá a to: Moldava nad Bodvou a Medzev.

Mapa 1: Priestorová a pohlavná štruktúra respondentov v okrese Košice-okolie

Veková štruktúra respondentov vyplývala z orientácie nášho výskumu na žiakov 9. ročníka (Tab.1). V štruktúre účastníkov podľa pohlavia majú o niečo väčšiu prevahu ženy (51,8%) nad mužmi (48,2%), čo dokumentuje aj mapa 1.

Tab.1.: Štruktúra respondentov podľa veku

Vek respondentov	Počet respondentov			Podiel respondentov (%)		
	Muž	Žena	Spolu	Muž	Žena	Spolu
14	67	89	156	9,4	12,4	21,8
15	256	266	522	35,8	37,2	72,9
16	22	16	38	3,1	2,2	5,3
Spolu	345	371	716	48,2	51,8	100,0

Z vekovej štruktúry respondentov sa odvíja aj charakteristika ich rodinného stavu. Vzhľadom na daný súbor sme túto charakteristiku nesledovali, avšak zaujímalo nás, koľkí z nich už majú vlastné deti. Z celkového počtu respondentov bolo 704 bezdetných a až 12 respondentov má už vlastné deti, čo

je zarážajúce vzhľadom na priemerný vek 15,8 roka. Tento fakt môže súvisieť s národnostnou a religijnou štruktúrou respondentov, ako aj vzdelanostnou úrovňou ich rodičov.

Z hľadiska národnostnej štruktúry má najpočetnejšie zastúpenie národnosť slovenská (90,5%) a na druhom mieste je to národnosť maďarská (7,4%). Rómska národnosť predstavuje 1,8%, pričom zaujímavé bolo zistenie, že zo 49 rómov si iba 13 uviedlo národnosť rómsku. 31 rómov si uviedlo národnosť slovenskú a 5 maďarskú.

Na otázku „Ste veriaci?“ nám 655 respondentov t.j. 91,5% odpovedalo áno, 54 respondentov (7,5%) odpovedalo nie. Siedmi účastníci z obcí Bohdanovce a Olšovany sa k tejto otázke odmietli vyjadriť, aj keď s otázkami týkajúcimi sa spolužitia partnerov, antikoncepcie a umelých potratov problém nemali. Najväčší podiel z odpovedajúcich malo rímskokatolícke (77,4%) a evanjelické vyznanie (8,4%). K bezkonfesijným sa prihlásilo 5,2% respondentov. Ku gréckokatolíckemu sa prihlásilo 3,8%, k inému 3,6% a k pravoslávnenému 0,7% odpovedajúcich.

Výchovné vplyvy rodinného prostredia sa môžu v určitej miere odvodzovať od vzdelanostnej úrovne rodičov respondentov (Tab.2). Pozoruhodná je vysoká vzdelanostná úroveň rodičov súboru respondentov, pričom polovica respondentov má rodičov so stredoškolským vzdelaním s maturitou.

Tab.2.: Štruktúra respondentov podľa vzdelania rodičov

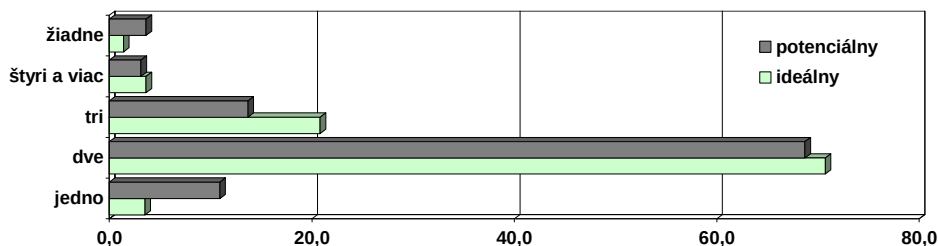
Typ vzdelania rodičov respondentov	Počet		Podiel (%)	
	matiek	otcov	matiek	otcov
základné	36	23	5,0	3,2
stredné bez maturity (učňovské)	173	229	24,2	32,0
stredné s maturitou	389	368	54,3	51,4
vysokoškolské	118	96	16,5	13,4
Spolu	716	716	100,0	100,0

Vybrané črty reprodukčného správania

Hodnotové zmeny v oblasti reprodukcie a rodiny predstavujú podstatnú časť druhej demografickej revolúcie. Uďali sa postupne ako reakcia na zmenu správania. V súlade so zmenami v spoločnosti sledujeme niekoľko výrazných zmien aj v reprodukčnom správaní obyvateľstva. Ide predovšetkým o zmeny názorov a predstáv o počte vlastných detí, o veku ženy pri prvom pôrode, o partnerských vzťahoch vo vzťahu k deťom, o umelých potratoch, o používaní antikoncepcie a ďalších, výsledkom ktorých je pokles kvantitatívnych hodnôt reprodukcie obyvateľstva.

Veľkosť rodiny, počet detí

Na základe ideálneho počtu detí v rodine, ako aj z pohľadu potenciálneho počtu detí sa anketovým prieskumom potvrdila výrazná preferencia dvojdetného modelu rodiny. Dve deti hodnotí ako ideálny počet detí v rodine až 70,7% respondentov a reálne by dve deti chcelo 68,7% respondentov. Početnosť jednodetných a trojdetných rodín sa líšia v názoroch respondentov o ideálnom počte detí v rodine oproti želanému počtu detí (Graf 1).

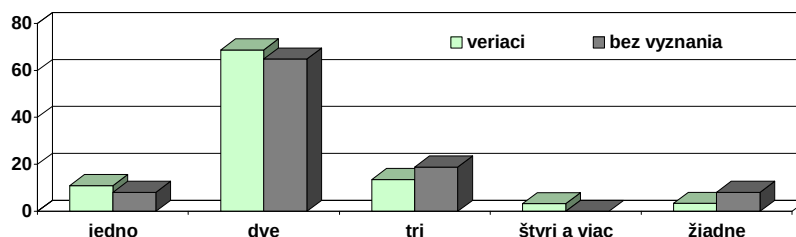
Graf 1: Ideálny a potenciálny počet detí v rodine podľa respondentov (%)

Podľa očakávania výsledkov prieskumu chcú mať ženy viac detí ako muži. Napriek preferencii dvojdetného modelu rodiny u obidvoch pohlaví, 14,6% žien by chcelo mať 3 deti, zatiaľ čo u mužov by chcelo 3 deti 12,8%. Z výsledkov však vyplynulo, že štvor- a viacdetný model rodiny by chcelo mať 5,51% mužov, pričom žien iba 0,81%.

Súčasne respondenti, ktorí väčšinu svojho života prežili na vidieku preferujú väčšie rodiny, až 14,3% z nich by chcelo mať 3 deti, 3,54% štyri a viac detí, zatiaľ čo respondenti, ktorí väčšinu

života prežili v meste by chceli v 10,7% prípadoch iba 3 deti a 4 a viac detí iba v 0,82%. Respondenti, ktorí väčšinu života prežili v meste, uprednostňujú skôr jednoduchý a bezdetný model rodiny.

Rozdielne názory na počet detí sa odlišujú aj v závislosti od religiozity respondentov (Graf 2). U všetkých respondentov prevláda dvojdetný model rodiny, pričom u bezkonfesijných 8,1% respondentov netuží mať dieťa. Napríklad u respondentov rímskokatolíckeho vyznania ide o preferovanie viacdetného modelu, avšak spomedzi ostatných skupín najvýraznejším podielom preferujú jednoduché rodiny a tiež predstavujú druhý najvyšší podiel v prípade uprednostňovania bezdetných rodín (3,8%).

Graf 2: Potenciálny počet detí v rodine podľa religiozity respondentov (%)

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie rodičov môže ovplyvniť názory na reprodukčné správanie ich detí. Respondenti, ktorých aspoň jeden z rodičov má najvyššie dosiahnuté vzdelanie základné a stredoškolské bez maturity, uprednostňujú okrem dvoch detí aj viacdetný rodinný model.

Vek ženy pri prvom pôrode

V dôsledku zmien v reprodukčnom správaní súčasnej generácie, ktoré čoraz viac nadobúda črty západoeurópskeho reprodukčného modelu, je aj odklad pôrodov do vyššieho veku, nárast priemerného veku matiek pri prvom pôrode, ako i vyššia úroveň mimomanželskej plodnosti. Túto skutočnosť čiastočne potvrdzujú aj výsledky nášho výskumu.

Na otázku, v akom veku je vhodné porodiť prvé dieťa, uviedlo až 378 respondentov (52,8%) vek 24–26 rokov. 159 respondentov (22,2%) uviedlo vekovú kategóriu 21–23 rokov a 126 respondentov (17,6%) 27–30 rokov. Dokonca 22 respondentov (3,1%) si myslí, že porodiť prvé dieťa je vhodné vo veku až 31 a viac rokov. Vzhľadom na to, že 12 respondenti už majú vlastné deti, pri 33 respondentoch (4,3%) sa objavila v odpovediach aj veková kategória 18–20 rokov.

Rozdiely v názoroch na vek ženy pri prvom pôrode medzi mužmi a ženami, ktorí sa zúčastnili tohto výskumu, nie sú takmer žiadne. Polovica opýtaných mužov aj žien považuje za vhodný vek na prvý pôrod 24–26 rokov a približne 20% respondentov u oboch pohlaví dáva na druhé miesto vekovú kategóriu 21–23 rokov.

Analýzou názorov respondentov na základe toho, kde prežili väčšiu časť života, sa nám nepotvrdila skutočnosť, že tí, ktorí pochádzajú z mesta by preferovali skôr vyšší vek ženy pri prvom pôrode. V prípade respondentov žijúcich väčšinu života v meste je percentuálny podiel pri vekovej kategórii 24–26 rokov dokonca o niečo nižší ako u respondentov žijúcich väčšinu života na vidieku (Tab.3).

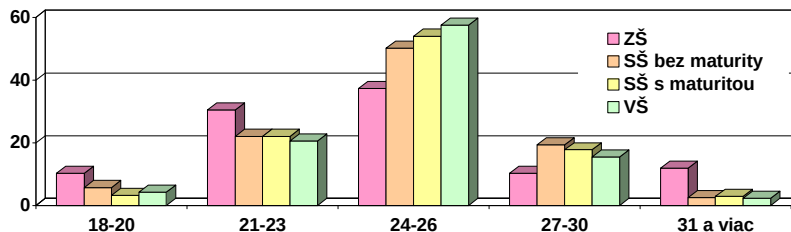
Tab.3.: Štruktúra respondentov podľa veku kedy je vhodné porodiť prvé dieťa a podľa prostredia

Vek	Počet respondentov			Podiel respondentov (%)		
	Mesto	Vidiek	Spolu	Mesto	Vidiek	Spolu
18-20	6	25	31	4,9	4,2	4,3
21-23	31	128	159	25,4	21,5	22,2
24-26	57	321	378	46,7	54,0	52,8
27-30	26	100	126	21,3	16,8	17,6
31 a viac	2	20	22	1,6	3,4	3,1
Spolu	122	594	716	100,0	100,0	100,0

Z hľadiska religiozity respondentov sa potvrdil, v prípade vhodného veku ženy pri prvom pôrode na prvom mieste vek 24–26 rokov u všetkých veriacich s výnimkou iného vierovyznania, ktorí preferujú vekovú kategóriu 21–23 rokov. U respondentov bez vyznania je to rovnako ako u väčšiny veriacich, pričom na druhom mieste viac preferujú vyšší vek ženy pri prvom pôrode a to 27–30 rokov, čo sme v podstate aj očakávali.

Názory na vhodný vek pri prvom pôrode sa rôznia v závislosti od najvyššieho dosiahnutého vzdelania rodičov. Očakávali sme, že respondenti, ktorých rodičia majú nižšie vzdelanie, budú preferovať

pre prvý pôrod nižší vek, zatiaľ čo u respondentov vzdelanejších rodičov sme očakávali výraznejšiu preferenciu vyššieho veku. Analýzy nám ako vidieť z grafu 3, síce niektoré skutočnosti potvrdili, ale aj vyvrátili, pretože až 11,9% respondentov, ktorých rodičia majú iba základné vzdelanie, preferujú vek pri prvom pôrode 31 a viac, pričom značný podiel majú na tom otcovia respondentov so základným vzdelaním (17,4%).

Graf 3: Vhodný vek pri prvom pôrode podľa vzdelania oboch rodičov respondentov (%)

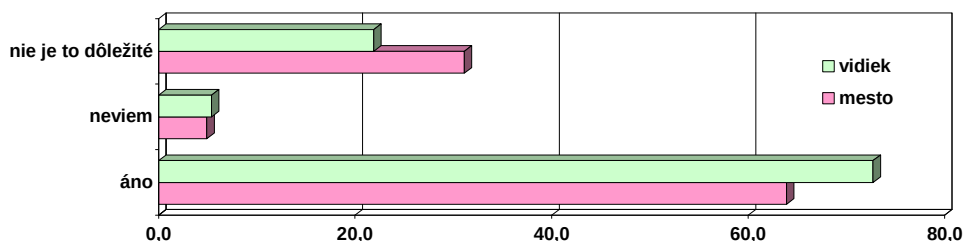
Zvyšovanie priemerného veku ženy pri prvom pôrode bezprostredne môže súvisieť aj s odkladom sobášov do vyššieho veku a so zvyšovaním priemerného veku pri prvom sobáši. Takmer polovica našich respondentov (346 t.j. 48,3%) by chcela uzavrieť manželstvo vo veku 24–26 rokov a 29,5% respondentov zasa vo veku 21–23 rokov.

Partnerské vzťahy vo vzťahu k deťom

Nárast kohabitácií a nárast počtu narodených v neformálnych zväzkoch čiastočne dokumentuje aj postoj našich respondentov k otázke, či by mali byť rodičia pred narodením dieťaťa zosobášení. Viac ako polovica opýtaných (510 t.j. 71,2%) si myslí, že by rodičia mali pred narodením dieťaťa vstúpiť do stavu manželského. Avšak i napriek vysokej religiozite 23,5% respondentov to nepovažuje za dôležité a iba 38 z nich k otázke zaujali postoj, že nevedia.

Odlišnosť názorov na otázku manželstva vo vzťahu k deťom bola medzi mužmi a ženami minimálna. U obidvoch pohlaví 71% respondentov sa vyjadrila, že rodičia by mali byť zosobášení.

Výraznejšie rozdiely možno pozorovať v závislosti od toho, kde opýtaní prežili väčšinu doterajšieho života (Graf 4). Mestský spôsob života spôsobuje nižšiu závislosť medzi reprodukčným a sobášnym správaním, čo potvrdzuje skutočnosť, že až 31,1% týchto respondentov si myslí, že nie je dôležité aby rodičia boli zosobášení. Naopak u tých, ktorí prežili väčšinu života na vidieku, zastáva tento názor iba 21,9% respondentov a až 72,7% považuje manželstvo pred narodením dieťaťa za dôležité.

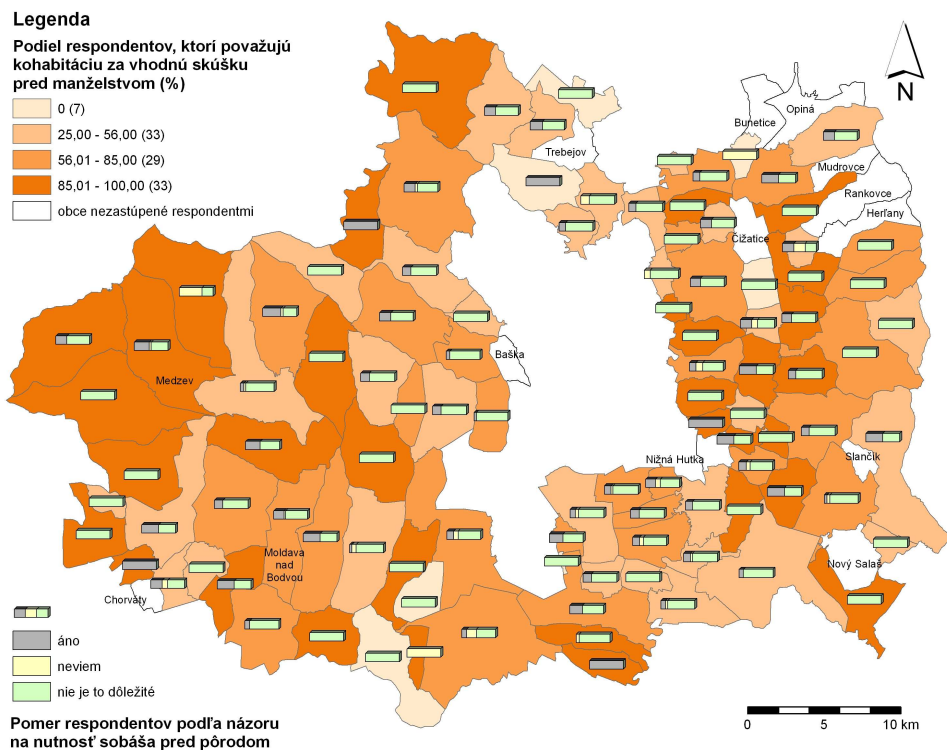

Graf 4: Postoj respondentov k manželstvu vo vzťahu k deťom podľa prostredia kde vyrastali (%)

Z hľadiska vierovyznania respondentov sa potvrdila závislosť medzi sobášnym a reprodukčným správaním. 71,4% veriacich považuje manželstvo pred narodením dieťaťa za dôležité a 23,2% veriacich zasa tvrdí, že nie je dôležité, aby rodičia boli zosobášení pred narodením dieťaťa. Zaujímavou skutočnosťou pre nás boli bezkonfesijní respondenti, u ktorých sme očakávali, že sa budú skôr prikláňať k názoru, že sobáš pred narodením nie je až tak dôležitý. Až 62,2% bezkonfesijných si myslí, že rodičia by mali byť pred narodením dieťaťa zosobášení a len 16,2% z nich to nepovažuje za dôležité.

V tomto hodnotení sa potvrdzuje aj vplyv vzdelania rodičov na názory o partnerských zväzkoch vo vzťahu k deťom. S nárastom vzdelania rodičov sa mierne zvyšuje počet tých respondentov, ktorí nepovažujú za dôležité uzavrieť manželstvo pred narodením dieťaťa. Avšak i napriek tomu u všetkých vzdelaní prevažuje názor nutnosti sobáša.

V súvislosti s predchádzajúcou otázkou nás zaujímalo, aký majú respondenti názor na spolužitie partnerov bez sobáša v jednej domácnosti. Domnievali sme sa, že na základe jednoznačného postoja k predchádzajúcej otázke, bude väčšina našich respondentov zastávať názor, že partneri by mali spolu žiť v jednej domácnosti až po sobáši. Z analýzy jednotlivých odpovedí vyplýva, že 465 respondentov považuje kohabitácie za vhodnú skúšku pred manželstvom, čo je 64,9% opýtaných. Podľa 192 opýtaných by partneri mali spolu žiť v jednej domácnosti až po sobáši a dokonca 8,2% respondentov si myslí, že spôsob spolužitia vo forme kohabitácie je lepší ako formálne manželstvo (Mapa 2).

Mapa 2: Postoj respondentov k formám partnerských vzťahov pred narodením dieťaťa

Zaujímavé je analyzovať aj názory respondentov na dobu, kedy je vhodné mať deti po uzatvorení manželstva. Táto doba medzi pôrodom a sobášom nám do určitej miery umožňuje poznať ich reprodukčné zámery a správanie. Podľa 493 respondentov (68,9%) je ideálna doba mať dieťa po 2-3 rokoch manželstva. Značná časť respondentov (175 t.j. 24,4%) si myslí, že treba mať dieťa hneď po uzatvorení sobáša. No vyskytli sa aj názory, že najlepšie je mať dieťa po 4-6 rokoch, ale aj po 7 a viac rokoch. Z nasledovného však môžeme konštatovať, že pôrodnosť je ešte stále úzko prepojená s uzatvorením manželstva, aj keď nie natoľko, ako v období starého reprodukčného modelu.

Potratovosť a antikoncepcia

Potraty sú negatívnou stránkou reprodukcie. Úroveň potratovosti ovplyvňuje reprodukčný proces priamo ukončovaním tehotenstva, ale aj nepriamo cez nepriaznivé vplyvy na psychický a zdravotný stav žien. Aj preto nás zaujímalo, aký postoj má mladá generácia k umelým potratom.

Názor na umelé prerušenie tehotenstva nie je v populácii stále jednotný, dokonca ani v tomto relatívne homogénnom súbore respondentov, kde je až 91,5% veriacich. Takmer polovica všetkých respondentov (308 t.j. 43,0%) vyslovila názor, že je to slobodné rozhodnutie každej ženy či podstúpi indukovaný potrat alebo nie. Avšak 216 opýtaných (30,2%) považuje potrat za neprípustnú formu ukončenia tehotenstva a 192 respondentov (26,8%) ho pripúšťa len zo zdravotných dôvodov.

Z hľadiska pohlavia sú k potratom benevolentnejšie ženy, za neprípustný ho považuje 26,7% žien, ale až 33,9% mužov. V prípade zdravotných problémov ho zasa pripúšťa o niečo viac mužov ako žien.

Odlisný spôsob života v meste a na vidieku podmieňuje aj názory na umelé prerušenie tehotenstva. Za neprípustnú formu tehotenstva ho považuje len 23,8% respondentov pochádzajúci z mesta, ale až 31,5% opýtaných žijúcich väčšinu života na vidieku. Analogicky potom interrupciu označuje za slobodné rozhodnutie ženy 41,6% respondentov pochádzajúci z vidieka a až 50 % opýtaných žijúcich väčšinu života v meste. Napriek tejto skutočnosti sme očakávali väčšie rozdiely v postojoch respondentov pochádzajúcich z mesta a vidieka.

V súvislosti s vierovyznaním respondentov sme analýzou dospeli k zaujímavým výsledkom. Kým väčšina respondentov rímskokatolíckeho, gréckokatolíckeho, evanjelického a pravoslávneho vierovyznania uviedla na prvom mieste, že umelé prerušenie tehotenstva je slobodným rozhodnutím ženy, tak väčšina respondentov s iným vierovyznaním považuje potrat za neprípustnú formu ukončenia tehotenstva a až na druhom mieste za slobodné rozhodnutie ženy (Tab.4).

Tab.4.: Štruktúra respondentov podľa postoja k umelým potratom a podľa religiozity

Vierovyznanie	Počet respondentov			Podiel respondentov (%)		
	neprípustná forma	len zo zdravotných problémov	slobodné rozhodnutie ženy	neprípustná forma	len zo zdravotných problémov	slobodné rozhodnutie ženy
<i>rímskokatolícke</i>	168	151	235	30,3	27,3	42,4
<i>gréckokatolícke</i>	9	6	12	33,3	22,2	44,4
<i>evanjelické</i>	15	13	32	25,0	21,7	53,3
<i>pravoslávne</i>	0	2	3	0,0	40,0	60,0
<i>iné</i>	12	6	8	46,2	23,1	30,8
<i>bez vyznania</i>	9	11	17	24,3	29,7	45,9
Spolu	216	192	308	30,2	26,8	43,0

Od začiatku 90. rokov nastupuje v SR nový model reprodukčného správania, ktorý sa okrem iného vyznačuje i značným poklesom najmä úrovne umelej potratovosti. Pokles potratovosti bol zapríčinený najmä účinnejšou a ľahšie dostupnou antikoncepciou, ako i celkovo zodpovednejším správaním sa žien. A keďže, významnú úlohu v realizácii reprodukčných zámerov obyvateľstva zohráva i antikoncepcia, ktorá do istej miery determinuje konečnú úroveň pôrodnosti a plodnosti, zaujímalo nás, aké spôsoby antikoncepcie poznajú žiaci 9. ročníka na základných školách. Medzi najznámejšie patria mechanická a hormonálna antikoncepcia. Na treťom mieste je to prirodzená antikoncepcia a na štvrtom mieste metóda vnútromaternicového telieska. Z opýtaných respondentov bolo 92 takých, ktorí nepoznali žiadnu antikoncepčnú metódu.

Záver

Hlavným cieľom analýzy populačných zámerov mladej generácie v okrese Košice-okolie bolo zistiť, či zmeny demografického správania, ktoré nastali v spoločnosti, sa prejavujú aj v správaní u žiakov 9. ročníka základných škôl v okrese Košice-okolie.

Svoju pozornosť sme v príspevku upriamili hlavne na zmeny v reprodukčnom správaní. Zaujímali nás najmä zmeny v názoroch a predstavách o počte vlastných detí, o veku ženy pri prvom pôrode, o partnerských zväzkoch vo vzťahu k deťom, o umelých potratoch a o používaní antikoncepcie, ktorých výsledkom je pokles kvantitatívnych hodnôt reprodukcie obyvateľstva. Našou snahou bolo poukázať, ako vplýva na jednotlivé zmeny v ich reprodukčnom správaní prostredie, v ktorom prežili respondenti väčšiu časť života, religiozita a tiež vzdelanie obidvoch rodičov.

Analýza nám potvrdila pokračujúce presadzovanie sa nového modelu reprodukčného správania. Na základe ideálneho počtu detí v rodine, ako aj z pohľadu potenciálneho počtu detí sa anketovým prieskumom potvrdila výrazná preferencia dvojdetného modelu rodiny. Analýzou výsledkov sme potvrdili aj zvyšovanie priemerného veku ženy pri prvom pôrode, ktoré bezprostredne môže súvisieť aj so zvyšovaním priemerného veku pri prvom sobáší. Napriek pozitívnemu postoju našich respondentov k otázke, či by mali byť rodičia pred narodením dieťaťa zosobášení však môžeme konštatovať, že pôrodnosť je ešte stále úzko prepojená s uzatvorením manželstva, aj keď nie natoľko, ako v období starého reprodukčného modelu. Aj keď názor na umelé prerušenie tehotenstva nie je v populácii stále jednotný, pozitívnou črtou v tomto súbore respondentov, kde je až 91,5% veriacich je, že takmer polovica z nich považuje umelé prerušenie tehotenstva za slobodné rozhodnutie každej ženy. Výskumom sme potvrdili aj dobrú informovanosť žiakov v oblasti antikoncepcie, ktorá tým, že je účinnejšou a ľahšie dostupnou, má pozitívny vplyv na pokles umelej potratovosti.

Literatúra

- MARENČÁKOVÁ, J., ŠIROČKOVÁ, J., MLÁDEK, J., 2005: Vybrané charakteristiky demografického správania vysokoškolákov Slovenska. In: Naša demografia, súčasnosť a perspektívy. SŠDS, Bratislava, 144–150.
- MISTRÍKOVÁ, Ľ., HEŘMANOVÁ, D., VOLNÁ, A., 1998: Populačné zámery vysokoškolských študentov v kontexte druhej demografickej revolúcie. Sociológia, roč. 30, č. 5, 499–519.
- MLÁDEK, J., MARENČÁKOVÁ, J., ŠIROČKOVÁ, J., 2006a: Demografické správanie vysokoškolákov Slovenska, 1. časť – reprodukčné správanie. Slovenská štatistika a demografia, roč. 16, č. 1, 22–48.
- MLÁDEK, J., MARENČÁKOVÁ, J., ŠIROČKOVÁ, J., 2006b: Demografické správanie vysokoškolákov Slovenska, 2. časť – rodinné správanie. Slovenská štatistika a demografia, roč. 16, č. 2, 71–88.
- VAŇO, B., 2001: Zisťovanie populačnej klímy v SR. Infostat, Výskumné demografické centrum, Akty, Bratislava, 16s.
- VOLNÁ, A., MISTRÍKOVÁ, Ľ., HEŘMANOVÁ, D., KOVÁŘOVÁ, M., 1997: Perspektíva reprodukčného správania vysokoškolských študentov v Slovenskej republike. In: Pôrodnosť a vybrané aspekty reprodukcie obyvateľstva. 6. demografická konferencia, Domaša 1997, Bratislava, SŠDS, 130–135.
- VOLNÁ, A., MISTRÍKOVÁ, Ľ., HEŘMANOVÁ, D., 1999: Počet detí, manželstvo a rodičovstvo v populačných zámeroch slovenských vysokoškolských študentov. Slovenská štatistika a demografia, roč. 9, č. 3, 45–57.

Príspevok vznikol ako súčasť riešenia vedeckého grantového projektu VEGA 1/2024/05 „Osobitosti vývoja a priestorová diferenciácia humánnogeografických štruktúr v regióne Košíc“

Perspectives of Reproductive Behaviour of Young Population in the Košice-okolie district

Vladimíra TOMÁŠIKOVÁ

Summary: Do the changes of demographic behaviour happening in population react in behaviour of students of 9th year class at basic schools in the Košice-okolie district? It was the main goal of population plans analysis of young generation in the Košice-okolie district. Our attention is aimed at the changes in reproductive behaving in this paper. We were interested in changes of opinions and conceptions of respondents of the number of own children, woman age at her first birth, partner relationship in relation to children, abortion, using contraception and others. The result of these changes is the decrease of quantitative values of reproductive population. Our effort was to point out how the surroundings where the respondents live, religion and education of their parents influence the individual changes in their reproductive behaviour.

Analysis confirmed us continuing enforcement of new reproductive behaviour model. Strong preference of two child family model was confirmed in the survey based on ideal number of children in family. We also confirmed increasing woman mean age at first birth, which can directly relate to increasing age at first marriage. Birth rate is still nearly linked to marriage, but not as much as in old reproductive model. It results from positive position of respondents to question if the partners must be married before child birth. Opinions about abortion are not still uniformed in population. Positive feature is that nearly half of respondents consider abortion as a free decision of each woman; even 91.5% of respondents are believers. We also confirmed good student's knowledge in the area of contraception. Nowadays, contraception is more effective and easily available. Due to this fact it has positive influence on abortion decrease.

Adresa autora:

Mgr. Vladimíra Tomášiková

Ústav geografie, Prírodovedecká fakulta, Univerzita P. J. Šafárika

Jesenná 5, 040 01 Košice

vladimira.tomasikova@upjs.sk